Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

RÖPL.
34

1578.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

CXIX. 3

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PAPAE LEONIS DECIMI, VNA CVM COETV CARDINALIVM, CHRISTIANISSIMORVMQVE REGVM,

& principũ oratorum cõsultationes, pro expeditiõe cõtra Thurcũ. premissa tñ dñi. A. Puccij apostolice sedis legati exhortatione.

Czlag
1578
(42.)

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

M.T.A. MUZEUM KÖNYVTÁRA

A.PVCCIVS SEDIS APOST. LEGATVS.

MAGNIFICI AC POTENTISSIMI DOMINI. hoc vesperi ab vrbe per certum nūcium recepimus breue vnum sanctissimi. D.N. ad magnificos & potētissimos dominos Heluetios quod in dieta proxime Turregi celebranda magnicis dominis oratoribus per inclytas. D.V. huc destinandis præsentabimus, de quo in presentiarum nihil attinet ad E. D.V. scribere. Recepimus item litteras sanctitatis suæ nobis directas, quibus non sine maximo animi dolore significat seuissimum ac perpetuum Christiani nominis hostem Turcarum tyrannū, ex Syria atq; Aegypto, quas prouincias imperio suo, quod alioquin maximū & nobis formidulosum erat, incredibili successu adiecit, rebus omnibus (id quod minime sperabatur) cōpositis, Cōstantinopolim redijsse auro atq; argento onustum, ac tanta victoria elatum, nihilq; suis perfidis conatibus iam obstare posse reputantem, non aliud quicq; cogitare q; vt oriente subacto, reliquas orbis partes in suam teterrimam, ac nefandissimam seruitutem redigat. Propterea q; vltra validissimam classem illam quā superiori anno parauerat, aliam non minorem instruere, insuperq; terrestris exercitus copias numero ingentes, ac roborevalidas colligere, quibus non Italiā modo (cui semper inhiauit) sed vniuersam quoq; Christianitatem subigere possit. Quēdam præterea oratorum suum Venetias proxime misisse, eo quidē prætextu vt de victoria contra Soldanum parta, cum republica illa sibi cōfœderata gauderet, timiri aūt, ne alio tendunt consilia sua, Cū ciuitatis illius formam, ac situm ex quadam altissima turri speculari. Patauium quoq; videre, & cuncta ciuitatis illi propugnacula curiosissime rimari voluerit, Quasi ea omnia a suo Tyranno sint expugnāda quæ alijs inexpugnabilia fuisse cognouerit. Recepimus præterea a prefa-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

to sanctissimo. D.N. exemplar discussionis factæ per sanctitatem suam cum venerabilibus fratribus sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, ac singulis Christianorum principum oratoribus, atq; ad omnes eorum reges principesq; transmisisse de huiusmodi sancta ac necessaria expeditione contra perfidum ipsum Turcarum tyrannum sumenda, qua quidem plures articuli continentur. Primo, vtrum hoc bellum sit suscipiendum. Secūdo, vtrum offensiue an defensiue suscipiendum. Tertio, quænam huiusmodi bellum possent impedire. Quarto, bellum ne per omnes principes gerēdum sit an per aliquos: & quosnam illos. Quinto, quę apparatui tāti belli sint necessaria. Sexto & vltimo, quomodo bellum administrandū sit, videlicet terra an mari, an simul terra & mari, an diuisis partibus aggrediēdus sit hostis, vel vno potius impetu, an totis insimul viribus impetendus. Quantum ad primum conclusum est, omnino suscipiendum esse, cum noster ęternus atq; idem potentissimus hostis maximos apparatus fecerit ac facere nō desistat, vt miseros Christianos (miseros inquam ni tandē tot diuinis monitionibus excitati incipiāt sapere quæ Christi sunt) statu regnis fortunis bonis omnibus vitaq; ipsa exturbet atq; expoliet. Quo ad secundum pluribus rationibus visum est bellum potius offensiue suscipiendum quā defensiue gerendum. Quo ad tertium, licet plura in considerationem venerint, vnum tamen præcipue consideratū est, quod tam salutare tamq; necessarium bellum nō aliud magis impedire aut retardare posset, q̄; discordia Christianorum principum. Huic impedimēto tollendo duo sunt remedia excogitata. Primum, q̄ generales omnino induciæ ad annum saltem ac donec bellum hoc sanctissimum perduraret, ac sex menses vltra, intercedente omnium Christianorum principum iuramento, ac etiā sub ecclesiasticarum censurarum anathematis priuationisq; regnorum bonorū priuilegiorū ac iurium penis sanciantur. Secundum, atq; id sanctius & vtilius visum est, q̄ vna sctā fraternitas Christianorum principum cum Romano pōtifice eodem iuramento vallata, eisdemq; censuris & penis contra eam violantē efficiatur eaq; fraternitas sancte cruciate denominetur. Quo ad quartum, cū numerus ducū qui pari potestate sint præditi in tā magno exercitu, neq; necessarius, neq; vtilis futurus apparuerit, & tamen propter humanos casus duos saltem potentia auctoritateq; magna præditos mutuaq; inter se charitate deuinctos tam vaste moli sustinende præesse debere iudicatum fuerit, visum est q̄ Cesarea maiestas, & christianissimus Frācorum Rex qui vltro ad hoc se obtulerunt, tantum subeant onus. Quantum ad quintum, tria tanto bello ineundo necessaria visa sunt. Primo, q̄ placationes diuinę maiestatis, ac erga populum suū Christianum ieiunijs orationibus elemosynis, alijsq; pietatis ac iusticiæ muneribus fiant. Secūdo, q̄ ratio pecuniarū (quæ bellorum nerui merito nuncupātur) opportune prouideātur. Quę summa vsq; ad octuagies centena milia, id est, vt vulgo dicitur octo miliōes ducatorū ascēdit, cui quidem comparande, plures etiam modi fuerūt excogitati, vt corā magnificis dominis oratoribus latius explicabimus. Tertio, q̄ militares copiæ disponantur, que sexaginta milibus peditum ex Heluetijs, Germanis, Hispanis, ac etiam Bohœmis, necnō quattuor milibus cathafractorum equitum ex Gallis Italisq;, ac duodecim milibus equitum leuis armaturæ ex Hispanis, Italis, Dalmatis, atq; Græcis cōstare debeant, classis præterea, tum pro exercitu trajiciendo, tum pro comeatu supportando paranda sit. Ad quam parandam & disponendam pontifex, Veneti, ac Ianuēses ex Italia. Ex prouincta autem & Britannia Galli. Ex Hispania & vtraq; Sicilia, Hispani, Anglięq; & Portugallie reges ex regnis suis, optimam hominum nauiumq; copiam administrabūt. Quo ad sextum & vltimum de modo administrandi huius belli tria consideratione digna sunt habita. primo, q̄ terra mariq; hostis sit inuadendus. quodq; mari time classis prefecti & duces sint Angliæ & Portugallie reges. Quod si Anglicus ob regni sui distātiā adesse nō possit, tunc rex Portugallie mari time expeditioni præficiatur. Secūdū sed q̄ nō diuisis, sed cōiunctis insimul viribus inuadatur hostis. Tertium, q̄ terrestres copiæ vna cum Cesarea

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Anconæ Brundusiumq; conueniant, vnde satis & breuis & comodus in Epyrum & Græciam est traiectus. Hoc ac maiestate, atq; christianissimo rege Francorum ad ciuitatē longe alia plura in præfato exemplari continētur quæ præ nimia tēporis angustia ad magnificas. D.V. in presenti scri bere non possumus, sed cum ea omnia in proxima dieta eisdē. D.V. quāto animi possum⁹ affectu debem⁹ rogam⁹ vt pium, vt paternū, vt sanctū hoc Romani pontificis Leo nis decimi patris pastoris confœderatiq; vestri desiderium nō contemnatis, vos etenim estis Heluetij de quibus San ctitas sua plura optat, plura sperat, plura etiam sibi pollice tur q̄; de quacūq; quæ sub cœlo est natiōe & gente. Tum ratione consœderationis qua mutuo alter alteri deuincti obnoxij cōstrictiq; estis, Tum respectu illius gloriosissimi tituli quem tanta fide, tanto pietatis ardore, tanto libertatis ecclesiasticæ defendendę zelo vobis, ac vestræ posteritati in perpetuū comparastis. Queso rem adeo grandem, atq; ita vniuersæ Reipublicę Christianæ pernecessariam inspi cite, examinate, perpēdite. Et vt semper alias, ita etiam nūc in tanto rerum articulo vos nō solum ecclesiæ defensores sed vniuersæ Christianorum salutis authores ostēdite, cū præsertim cæteri omnes alij Christiani principes, & se & sua omnia offerant, polliceantur, exhibeāt. In primisq; San ctissimus dns noster Leo decimus per has suas præsentes literas significet se omino decreuisse, huic tam magnę, tam necessarię, ac saluberrimę expeditiōi personaliter interesse, vt Christiani omnes re ipsa sentiant & agnoscant Sancti tatem suam more pij patris fidelissimiq; pastoris, ne dum substantiam omnem, sed propriam quoq; vitam pro tuen dis atq; saluandis Christianis ouibus exponere paratum esse. Qua de re licet nobis ipsi firmissime persuaserimus. E. magnificas. D.V. d' ea peditū summa quę in fœdere cō tinetur Sanctissimo domino nostro cōfederato suo omni no prouisuras, atq; eo promptius ac libentius, cum nunc non de re tantum Romani pontificis, sed de totius Reipu blicę Christianę summa, cuius vos precipua, ac nobilissi ma mēbra estis, agatur. Speramus tamen. E.D.V. aliquid etiam vltra amore Iesu Christi, qui sacratissimum suū cor pus, ac preciosissimum sanguinem in nostram redemptio nē obtulit, atq; effudit sua sponte esse facturas. Ex eo nāq; die quo in Heluetiā peruenimus vestrū in sedē apostolicā Ro. ecclesiam orthodoxamq; fidem, studiū atq; ardorem nunq; satis perspicere & admirari potuimus. Itaq; easdem. D.V. Iterum atq; iterum rogamus vt eodem studio ardo re, ac zelo propagandę Christianę fidei accurratis, quo de fendendę olim sponsæ suæ ecclesię occurristis. Et bene va lete Turregi, die sexta Decembris. M.D.XVII.

Ad. E.D.V. mandata.

Paratissimus. A. puccius cum potestate Le gati de latere Mūcius. A tergis Magnificis ac potentissimis dominis dnis Heluetijs lig̃ę magnæ superioris Germaniæ tanq; pa tribus Hon̄.

CAPITVLA.

PROPOSITA & tractata in con sultationibus Sanctæ expeditionis, quæ ad principes mittenda visa sunt eorum quoq; prudentia & consilio examinan da, si quid addendum minuēdum cor rigendūq; videatur actum Romæ Die. xij. Nouembris. M.D.XVII.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

IN DEI NOMINE AMEN. Quia magnis rebus administrandis recta cōsilia antecedere oportet, & prius consulto opus est, mox vbi cōsulueris mature, facto. Idcirco consultationes habitas de maxima & maxime necessaria expeditiōe contra Thurcas, quibusdam capitulis ordine subiectis explicabimus.

Ac primum.

An hoc bellum sit suscipiendum?

Si suscipiendum, defensiuum ne, an offensiuum?

Quæ belli susceptionē impedire posse videantur, et quomodo ea dimouenda?

An bellum susceptum per omnes Christianos principes gerendū, an per aliquos tantū, & per quot, aut quos?

Quanto apparatu bellum hoc instrui & geri conueniat? ac de rebus ad huiusmodi apparatum necessarijs. Primo de recōciliando deo. secūdo de pecunijs. tertio de copijs militaribus.

Quo ad pecunias quomodo cogendæ, quæ satis esse possint, & per quos custodiendæ, ac dispensandæ?

Quo ad militares copias, ex quibus potissimum nationibus, & quem ad numerū, tam equestres, quam pedestres assumende sint, & hæc ad belli apparatū pertinēt?

Ad consultationem vero & administrationem belli gerendi. Primo qua via eundum sit aduersus hostes. Terra ne an mari, an vtroq; modo? Secundo an diuiso in partes exercitu & terrestri & maritimo, an viribus in vnum coactis? Tertio quo itinere & terra milites ducendi & mari traijciēdi? Quarto vbi conuenire in vnum exercitus, & quæ primum aut potissimum loca hostium debeant inuadere? Quinto quæ prouidenda, vt comeatus necessarij nostris exercitibus suppeditentur?

Erunt & alia duo extrinsecus, ad huius belli rationem, vel necessaria, vel vtilia.

Primum ea quę hoc bello acquirētur (si deus affuerit) quō inter Christianos principes, & qūorum iudicio diuidēda, & ante bellum ne, an post, vt causę litium amoueantur?

Alterum, an aliquis infidelium principum sibi metuens, suspectam habens Thurcæ potentiā, sit ad huius belli partem capessendam, ex suo latere per nos incitandus?

Præmisimus capita rerum quæ in consultationem veniūt per ordinem, nunc singulis eodem ordine explicandis nostram sententiam accōmodabimus.

Primum an hoc bellum sit suscipiendum.

Hoc non videtur cadere in consolationem, non enim iam est in potestate nostra, cum noster æternus & idem potentissimus hostis, maximos apparatus fecerit, faciatq; ad nos & statu, & fortunis, & vita ipsa exturbandos, ac spoliandos, palamq; iactat. valde velociter se orientem modo sub egisse, nunc staim ad occidentem arma conuertere, nec sit nisi vniuersa Christianitate capta, vllo modo quieturus, vt nos aut dare illi gratis nostrum sanguinem, aut ferro cum eo decertare oporteat. Nullum igitur habet locum consultatio, vbi interuenit necessitas.

Secundum suscipiēdum ne bellum offensiuum, an defensiuum?

Ne hoc quidem valde dubitādum est, quin longe melior sit conditio inferentis bellum, quam propulsantis. Primū quia aggredi vltro hostem, maioris est & animi & auctoritatis, quam illius impetum expectare. Cum etiam aduersarij animus eo magis minuatur, quo magis viderit, audere contra quem decertaturus est. Deinde si quid debile aut infidum est in statu inimici, id data occasione detegitur, qualia multa profecto in statu Turcarum si eo nostri exercitus peruenerint deprehendētur, quæ & pro nobis valde, & contra illos facient. Postremo ciuitates & populi externo bello perturbati, de salute sua cogitāt, nec habent spacium ad ea comparanda, quibus hostis in suis regionibus vexetur, attamē hæc incōmoda, cum hostibus importantur, inferēdo vltro bello, tum a nostris remouenē, possunt & alię plures rationes adduci, quare inferre bellū vtilius sit, sed hæ faciles cogitatu sunt. Duo tamen in bello

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

offensiuo diligenter animaduertenda sunt. Primum vt his viribus contra hostem eatur, quibus ille opprimi debeat. Deinde vt periti locorum atq; hostium, ad omnia belli consilia adhibeantur. Sed hæc & alia multa, prudentiam ducũ & viglantiam non fallunt.

Tertium quæ impedire hoc bellum possent, & quomodo ea dimouenda?

Essent enim impedimento maximo, dissensiones & discordię (quod deus auertat) Christianorũ principum inter se, si quæ nunc sunt, aut si quæ postea exorirentur. Ad quod malum exitiale, tanq; semen Sathanæ penitus eijciendum, pax quidem optanda, sed generales omnino induciæ, saltem ad annum, ac deinde donec hoc sanctissimũ bellum mãserit, ac eo finito, ad sex menses faciẽdæ sunt, quæ omnium principum religiosissimo iureiurando sanciantur, ac omniũ ecclesiasticarum censurarũ anathematisq;, priuationisq; quoq; regni, bonorum, priuilegiorũ, iurium pœnis muniantur, vt qui eas læserit, hostis publicus dei & fidei Christianæ sit, appelleq;, dictasq; pœnas cæteri ab eo principes repetere debeant. Si quæ vero oriãtur cõtrouersię, aut per Romanum pontificem, ac sacrum Cardinaliũ collegium decidantur, aut post finem belli differantur. Esset etiam fortasse sanctius & vtilius, vt fieret vna Sancta fraternitas principum, cum Romano pontifice, iuramento voto; vallata, sub eiusdem censuris & pœnis cõtra eam violantem, iurarent; omnes & obligarent se, ruptorem huius fraternitatis se communiter armis persecuturos. appellareturq; ista, fraternitas Sanctæ cruciatę.

Quartum an bellum gerendum per omnes principes sit? an per aliquos tantum, & quos?

Scribitur in actibus apostolorum, q; post aduentum spiritus sancti in discipulos Christi, erat cor vnũ & mens vna, hoc si in principibus Christianis maximo dei munere inesset, iam pateret dei volũtas, non solum de hac victoria, sed de vniuerso orbe terrarum, ad suam sanctam fidem, conuertendo, Quod tamẽ per eiusdem gratiam dei, futurum confidimus, nũc vero non uidetur numerus ducũ pari potestate, in vno exercitu necessarius, & tamẽ propter casus humanos, duos præesse conuenit, qui sunt potentia & auctoritate magni, & mutua charitate (deo auspice) coniuncti. Nec vero dubiũ est, quin maxime aptí ppter plurimas causas sint, Sacra cęsarea Maiestas, & christianissimus Frãcorũ rex, quas causas eo q; pateant nõ cõmemorabimus. Sed his duobus tantum terrestrem exercitum ducẽtibus, Et si cęteros reges ac principes, ad hunc laborem propter longinquitatem non uocamus, eorum tamen auxilia, ut quisq; cõmodius potest, vel pecuniarum, uel militum, necessaria ducimus, ad quæ cõferenda, omnes esse prompti debebũt, cum unusquisq; eorum nobilis, pars sit Christianæ Reipublicæ, deoq; acceptam referat, Regiam suam dignitatẽ, & in communi salute defendenda, suam quoq; & propria defendat. Omnium igitur auxilijs, sed horum duorum concordi imperio & prouidentia, bellum hoc, recte administratũ iri cõfidimus, qui duo se iã obtulerũt, simulq; multi alij reges, principes & nobiles, suas facultates huic sanctissimæ expeditioni polliciti sunt, quorum virtutis & pietatis exemplum, (deo corda disponente) reliqui ut speramus sequentur.

Quintum de apparatu belli & rebus ad apparatũ necessarijs, ac primum de dei auxilio.

Apparatus vero huius belli cũ multa & magna postulet. In primis est dei auxlium pro nobis comparandum, in manu enim eius sunt omnium fines & omnium iura regnorum, sine quo nihil validum est, nihil forte. Qui quanquã nostris peccatis grauiter offensus credi potest, tamen est idem, si ad eius misericordiam compuncti corde cõfugiemus, clemẽs ac placabilis, qui Niniuẽ ciuitatẽ quã subuertere destinauerat, propter pœnitentiã illius populi saluam esse permisit. Is ergo cum propter olim principũ populorumq; peccata, Asiam, Græciã, Traciam, Africam, aliasq; prouincias in prædam hosti eidem concesserit, tota mente ab omnibus nobis deprecandus, obsecrandus, humilimeq; orandus est, ne nos in similem det calamitatem. Modi autem quibus recõcilietur deus, sunt preces diuinæ no

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

cturneq;,ieiunia,eleemosynæ,sacrificia,& in primis cor cõ tritum pœnitentiaq; humiliatum,hoc enim maxime vult deus.qui, teste propheta,nõ eget alijs honoribus,nec do nis nostris.Reformandi igitur mores animi, ad deum con uertẽdi,predicatoresq; passim in omnes populos qui eos ad pœnitentiam hortentur sunt mittẽdi.Prælatiq; ecclesia stici,ut exemplo religiõis & bonis operibus,ac verbis eos dem populos inducãt commouendi, sic enim placatus de us cum fuerit, nobis propicius de hoste suo,ac nostro con cedet victoriam.

De pecunijs secundo.

Quod ad pecunias uero,quę nerui sũt belli,quomodo co gendæ, & per quoscustodiẽdæ, ac dispensandæ, attinet. Pensitãda in primis huius belli magnitudo & uires hostis estimãdę,quæ sunt profecto maximę,& propter latitudi nem imperij, accessione quoq; Aegypti ac Syrię nuper au cti,& propter multitudinem militum & propter copiam innumerabiliũ(ut fertur)pecuniarum,& quia assiduis pro speritatibus sublatus animo ac spiritu,nihil iam nisi maxi mum & sperat & cogitat. Vt ergo par cõtra illum uel eti am superior instituatur exercitus,ingẽti opus est pecunia, quam nos ad summã hanc estimauimus, propemodum sat fore,si octuagies centena milia aureorũ inueniatur.Hęc autem pecunia non difficulter redigi poterit. Primum ut reges ipsi,ac principes Christiani ex suis vectigalibus bo nam partem ad hoc sanctissimum opus conferant, cum ipsorum in primis res agatur,cum si hostis victoriã(quod absit)habuerit,plus amissuri sint quam priuati.Qui quidẽ hostis ea fertur esse natura,vt plebem quidẽ negligat.No bilibus uero & principibus odio aduersetur exiciali, eorũ q; capita in primis poscat. Itaq; quocũq; uictor se contulit, principum stirpes penitus excidit,nobiles ad nihilũ rede git,inaudita crudelitate horum sanguinem sitiẽs,Quo ma gis Christiani principes de suis vectigalibus bona parte ob lata,uitæ & honori & statibus suis consulere debent ,quã partem nõ duximus esse taxandam,sed eorũ prudentię ac liberalitati hoc remittendum.

Reliqua sunt duo genera ecclesiasticorum & laicorum. Ecclesiastici omnes decimas soluant in singulos annos,vel etiam si visum fuerit vigesima aut trigesima parte bonorũ stabilium quibus maiores redditus fuerint vendita,repre sentabunt semel pecuniam plurium decimarum. Aut si aptius uisum fuerit quodq; forsan est deliberatõe dignum si perpensis & estimatis ecclesiasticorum beneficiorũ, præ sertimq; monasteriorum & cathedralium,ac metropolita narum ecclesiarum redditibus, tantum his relinquetur ex fructu annuo qui eorum beneficiorum sunt possesso res, quod ad supplẽdas necessitates mediocres etiam com moditates habita ratione personarum dignitatumq; sat fu erit.Reliquum vero omne in sanctissimum vsum conuer tetur, in quo quasi gradibus quibusdã,iudicio prudẽtũ est facienda estimatio ut quiminus habẽt,in annuis redditib⁹ tertiã soluant partẽ,qui plus dimidiã. Qui plurimũ duas, tertias vel tres quartas partes.Denicq; vt reseruata vnicuicq; ecclesiastico portione ad cõmoditatem victus frugalis ne cessaria,quod super est,huc conferant quod tãto magis fie ri ab illis debet,quod patrimonij Christi possessores debẽt omnia deo, & eorũ exemplũ cæteri imitaturi sint libẽtiusq; sua deo oblaturi. Laici uero si nobiles fuerint & aut do minia aut feuda habuerint decimam,si priuati uigesimam, si vero artifices manibus victum querentes eam partẽ red dituum suorum soluent quæ uidebitur conuenire, publi candę etiam indulgentię sanctissimę Cruciate ferentibus opem defensioni sanctæ fidei, ex quibus si bellum fide bo na geretur,magne profecto pecunię comparabuntur Nõ enim mortua est fides in cordibus fidelium,nec celestis pa tria usq; quaq; contemnitur, sed multi sunt & erunt, qui paruo precio vitam æternam libenter ement,si viderint se rio ac non simulanter pro deo pugnari. Has uero pecu nias nos iudicamus ita esse exigendas,ac custodiendas, & dispensandas. Primum ut vniuscuiusq; Ciuitatis cum sua diocesi ordinarius,sacerdotem vnum, & capitulum cathe drarils ecclesiæ alterum deputent, qui sint timentes deum & moribus probati.Deinde dominus ciuitatis vnum ido

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

neum eligat, deinde vniuersitas ciuium vnũ seu duos aut ex numero ciuiũ aut clericis secularibus siue regularibus vt melius iudicarit constituat, qui simul omnes & exigant pecunias ad supra dictam rationem, & eas in capsa aut in loco apto, cuius seorsum singuli habeant claues diuersas, ut nullus eorꝝ sine ceteris omnibus attingere quidquã possit, congregatas & sepositas teneant, rationemq; totius huius pecuniæ in scriptis diligenter redigent, quas pecunias nemo quauis dignitate preditus sub ex cõmunicatõis latę sententiæ statim incurrende, necnõ anathematis perpetueq; indignationis, omnipotentis dei pœnis constituẽdis a quib⁹ nisi per Ro. pon. vel in mortis articulo & debita tũc satisfactione præuia non possit absolui, nefario sacrilegio audeat attingere aut aliam vllam in rem quam ad huius belli vsum couertere, vt sanctissimo huic & necessario bello deseruiãt, vel si quo casu bellum omissum fuerit, his vnde exacte fuerint optima fide restituãtur. Quoniam autem neq; simul omnium pecuniarum summa exigi & continue in exercitu militibus stipendia solui opus est, necesse est in omni prouincia conquiri mercatores & numularios boni nominis, qui hanc assumant curam pecunias trãsmittendi, ac ubi necessarium fuerit permutandi cum honesto lucro laboris sui, quo quidem labore etiam cœlum lucrabuntur, ac singulis mercatoribus suę regiones diuidende. Ex quibus redactę pecuniæ ad eos referantur, hæc enim uidetur optima & custodiẽdi & dispensandi ratio, Sed necessarium uidetur ad cogendum exercitum habere saltem tertiam partem summæ totius quam diximus in pecunia numerata statim a principio. Postea reliquum cum cõmoditate temporis exigeretur. ac supradicto modo ad exercitum mitteretur.

De copijs militaribus tertio.

Robur omne exercituum positum est in peditatu & equitibus cathafractis, quo genere utroq; Christiani excellũt. Pedites aũt sumendi sunt ex eis nationibus quæ maximę huic miliciæ pedestri & ordinibus seruãdis studẽt, ut Heluetijs, Germanis, quos lanzethinetos uocãt, Hispanis, Bohœmis ac ex toto hoc numero scloparij multi sũt necessarij, ꝓpterea q̃ ea quoq; parte militũ qui sclopis utant̃, aduersarius habundat. Videtur ergo peditum fortium uirorum in exercitu necessaria ad minus sexaginta milia, catafracti uero equites Gallici optimi & Italici qui uidentur ad numerum quattuor milium accedere debere. Duodecim autem milia leuis armaturæ equitum, quo uno fere milicię genere præualet hostis nobis dumtaxat, qui alia pocciora ducimus, necessaria sunt. Ex natiõibus huius studij, gnaris Hispanis, Italis, Dalmatis ac Græcis, hic terrestris exercitus bonus gubernatus consilijs, commeatuum nõ egens, suorum tormẽtorum opportunis pręsidijs instructus, cũ domini benedictione futurus est inuictus. In maritimo autem classis apparatu Veneti, ac Ianuẽses ex Italia, Galli, ex prouincia, Britania & alijs locis, Hispani a se ipsis, & ex utraq; Sicilia, Anglię quoq; & Portugallię reges optimã & hominũ & nauium miliciam, ac copiam suppeditabunt ut mox dicemus.

Sextũ quõ consultandũ & administrandũ sit bellũ.

Ad consultationẽ & administrationem belli gerẽdi quod sexto loco proposueramus. Primo an sit hostis terra & mari aggrediendus, deliberandum est, Et uidetur omino maritima quoq; classis, & ea potens, cum ducibus suis, ad bellum necessaria, cum hostis trecentas iam triremes paratas habeat, aliaq; quottidie nauigia paret ad traijciendos (ut nos arbitramur) equos. Ergo ecõtrario nobis classis instituenda. Primum cum dimidium belli mari geratur, dura in conditione essemus sine classe. Iam enim dimidio belli inferiores essemus, foret enim hostis dñs maris, deinde sine classe, nec cõmeatus uehi ad exercitum, nec littora & urbes nostrę defendi ab hoste possent. Tertio, magnã auctoritatis partem amitteremus si sine classe bellum geremus, magisq; animũ hostis & spem accenderemus. Postremo nec toto bello pares essemus, & frustra apparatus terrestres faceremus, si maritimos dimitteremus. Quare est omnino classis necessaria, sed ea ita potens est comparanda, ut hostilem classem non pertimescat, at triremiũ qui

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

dē numero pares esse non possumus, sed facilis est aut certe nō difficilima potentioris classis comparatio hoc modo triremes uidemur habituri centū, hac computatione.
Rex Christianissimus in portu Massilię quā plures habet, has ut uiginti sint, poterit efficere. Totidē rex catholicus, si ad eas duodecim quæ cōtinue in Sicilia sunt, alias octo addiderit, quod nō erit magni operis ad quadragintas, Venetī, Ro. pon. cū sacro collegio, ut decē conferant conabunt. A Ianuensibus uero. Tum triremes uiginti, tum naues magnas quas Carracas seu Gallenos uocamus exquiremus. Sed & magnarū huiusmodi nauiū copiā reges Francie & Anglię poterunt suppeditare, habent ēm non mediocrem earū numerū pauloante edificatarū. Reges quoq; Hispanię & Portugallię grandē earū copiā afferant. Hāc autem classem prębebūt quęq; nationes, partim sumptu suo, partim cōmuni omniū collocatione & prouentibus sanctę expeditionis adiutæ. Hę naues cū illis triremibus instructæ, militibus Hispanis, & prącipue Biscaynis, Portugalliēsib⁹, Gallicanis, ex prouincia, Britānia, Normandia aliundeq;, & itē Anglicanis, ac Italis, tormentisq; idoneis armate, stabilitate sua pro muro erunt triremibus, classemq; hostium absq; controuersia aut repellent, aut obruent. Duces aūt maritimi belli, ab unaq;q; natione, suis quidē classib⁹ præficiendi sunt. Sed ad quos totius belli summa refertur, qui amplissimā potestatē haberent, optandi essent Angliæ & Portugallię reges, qui ambo sese sua pietate obtulerūt. Verum si rex Anglię, ob longinquitatē cōmode ire non posset, duce & imperatore Portugallię rege, contenta esset maritima expeditio. Secundo, an diuisis, an coniunctis uiribus & exercitu aggrediendus hostis sit: nō est dubiū, quin nostris unitas & coniunctio uiriū, prącsertim terrestri bello sit aptior. Nam & in minore numero diuisio minuit uires animosq;, quod hosti qui copijs innumerabilibus habundat, nequaq; contingeret, & in unū locū coactis copijs hostiū, erit inutilis nimia multitudo, Noster exercitus nec proturba confusus, & uiribus ualens, nullū pugnandi discrimen pertimescet, deinde non carpere diuersa loca, sed ad hostem protinus vel ad regiā hostilē accedere, erit & virtutis & dignitatis, maximęq; in vniuerso bello vtilitatis.
Tertio quo ad iter exercituū, & qua regione cōmode possint incędere, triplex via proponitur, aut per Germaniā & Hungariā, comoda hæc quidem, vbi ad Hungariā peruentum sit, nam per Danubiū flumen vehi exercitus, & paucorū dierū itinere ab Constantinopoli exponi posset, sed hæc longior & quibusdā principum forsitan parum grata, Altera per Dalmatiā & Illiricū, nō longe fere a mari, sed hæc difficilimis locis, sæpe impedita est, & equitatui maxime incōmoda. Tertia quę has difficultates euitat omnes, vt per Italiā ad vrbē Anconam, ac Brundusiū, Cęsarea maiestas & Christianissimus rex peruenant cum suis copijs, hinc ēm satis cōmodus est transitus in Epirū & Græciā, & per amicas ambas regiones sint profecturi. Ab Ancona vero traiectus classe faciēdus est, præmissaq; parte copiarū, imperatores postea subsequi poterūt. Quarto vbi conuenire exercitus in vnū, & quæ primū loca hostiū debeat inuadere? Terrestres quidē copiæ Anconę & Brūdusij (vt diximus). Nauales vero in Sicilia cōuenire debebūt. Attamē inde maiori agmine ad prędictos portus Anconę ac Brundusij cōtendere, vt inde quoq; nostras copias traducere ad hostiū littus possint. In terra autē hostili videtur portus Dirachij oportunissimus, quāuis sit hostiū, sed nō erit captu difficilis, classe & exercitu nostris eo cōuenientibus, (quāq; totū illud littus hospitale & portuosum est,) vt futura sit facilis adbibitis locorū peritis in terram. et si opus fuerit ad portū Venetorū Cathari descēsio. Primus aūt conatus nostri exercitus, vel ad ipsum ducē hostiū, vel Cōstantinopolim aggrediendā faciēdus est. Caput enim petendū, quo oppresso, facilis est reliquorū omniū acquisitio, sed hoc ita, si nostrarū & hostis viriū periti, nos pæualere senserimus, nam aliter nō esset transmissio facienda, sed nostra potius præsidijs tuenda. Sed hæc consilio & prudētia imperatorū diligētissime perpendenda sunt. Quinto de cōmeatibus, nō erit difficile prouidere, classe nostra mari dominante (vt iam dictū est) nam & mercatores tuto cō-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

meabunt, & Marchia, Apulia, Calabria, Neapolis, Sicilia, magnos comeatus poterunt suppeditare, venient etiã ex Lombardia & tota fere Italia, ac etiã Gallia copiæ ingẽtes per cõmoditates fluminũ, maximeq; Padi ad mare deuectæ, atq; inde facile ad exercitũ comportatæ, q; vsq; ad littus parui negocij erit, a littore vero ad excercitũ, quomodo tuto fieri possit, erit eorum, qui in re præsenti fuerint deliberatio. Sed illud erit curãdũ, vt mercatores idonei conducantur, qui hanc prouinciã deferendorũ cõmeatuum pro honesto lucro capiant, atq; eis potestas & nomen cõmissariorũ, a locorũ dominis detur, quo maiore auctoritate negociari, & ibidem curare necessaria possint. De duob⁹ vero quæ extrinsecus consideranda duximus, tentare aliquem infidelẽ principẽ, vtpote Sophin, ad bellum hoc cõtra Thurcas, quib⁹ inimicissimus esse debet, cõmunicãdũ forte non esset inutile, sed non in hoc magna spes a nobis, verum in deo, & viribus, consilijsq; nostris est collocanda. De diuisione vero eorũ quæ bello acquirentur, sic iuste facienda, vt nemo cõqueri, nec dissensionẽ quẽrere iure possit, videtur esse cõmodissimũ, nã nunc iudices & arbitros huius diuisionis eligere, puta Romanũ pontificẽ, & sacrũ collegium, aut alios cõmuniter a principibus constituendos, qui confecto bello iudicare haberent secundũ rationẽ propositiõis sumptus, & laboris, in hoc bellum impensi, vel alia præscripta, & ab omnibus accepta ratione, quorũ iudicio omnes stare deberẽt, sub pœnis supra in iudicijs appositis, vel si illa sancta confraternitas fieret, quæ recuparent, cõmuniter ab ea tenerentur, p indiuiso, quousq; per eandem deputati iudices, determinarent, diuidere autẽ res antequã partẽ sint, in congruũ. Et postea finito bello, ad dissensiones venire periculosum, hoc autẽ modo vnusquisq; iam sciret fere quid ad se venturum esset, & nunc operam tempusq; in hac diuisione alienarũ adhuc rerũ, non conteret. Hactenus nostrẽ sunt in singulis capitibus supra propositis dictæ sententiæ. Nunc quædã præterea addemus, Si enim fieri posset, vt Hungariẽ & Poloniẽ reges paratis exercitibus, Thurcam ex ea parte inuadererẽt, nõ est dubiũ, quin multum proficeretur ad bellũ conficiendũ, magnus enim inde terror inijceretur hosti, eiusq; vires distraherentur. Itaq; sunt illi quidẽ cohortandi & incitãdi, auxiliaq; illis danda, sed ita vt de eo exercitu, & de ea apparatiõe quã diximus, nihil omnino imminuatur, in hac enim neruus, & vis, & spes belli ac victoriæ sita est, verum si sine huius apparat⁹ detrimẽto, pecuniæ ex cruciatis & decimis, ab illis extremis natiõibus, Noruegiẽ, Daciẽ, Saxoniæ, illis attribui possent, quibus exercitũ alerent. esset id rebus nostris adiumento magno. Item si præter eum exercitum quẽ supra vnitate coniunctũ esse voluimus, tãta præterea militum copia esset, vt pluribus locis impetus in hostium fines fieri, pręsidia crebris in locis disponi possent, quis nõ videat hoc vtilissimũ nostris rebus futurum, sed ea tãtum quẽ necessaria ad bellum & ad victoriã essent, fieri oportere diximus. Hæc reliqua adiumenta sunt optanda, quæ tamen in domino confidimus habundantius etiam affutura. Quis enim erit nobili ingenio aut animo vir, qui non accẽsus cupiditate veræ gloriæ, ad hoc bellum studeat properare? Quis cupidus rerũ visendarũ, qui hac occasiõe oblata, suis armis arreptis, nõ iter aggrediat? Quis studio acqrendi præditus, qui non ad tantam predã conuolet? Quis denicq; virtuti & fortitudini suæ fidens, qui nõ eam in hoc pulcherrimo & sanctissimo opere, & deo & hominib⁹ velit cõprobare? Nam illa quẽ sunt maxima, honor, & amor dei, salus verẽ fidei, cœlestis patriæ potiundæ cupiditas, omnes pariter cõmouere debebunt. Principes vt suas opes & auctoritatẽ, fortes viros, vt suam virtutẽ, reliquos vero, vt partem suarũ facultatũ, in cõmunem consensum & preclaram hanc societatẽ dei & hominum conferant, ad acquirendum sibi premium sempiternum. Nam quamq; hostis & potens vehementer & ferox sit, tamen hominũ uirtute & militũ robore ac disciplina, longe nobis inferior est, quæ in bellis ualent maxime, ut deus modo preces nostras benignis auribus admittat, sit nobis uictoria pro certo expectanda, Non ergo deerunt nec opum nec uirorum magna subsidia, clarissimorũ regũ suorum & princi-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

pũ uirtutẽ atq; exemplum omẽs imitabuntur, qui quidẽ principes nõ longo labore, nec maximo sumptu, & suam augebunt hac uictoria dignitatem, & fidem dei sui illustrabunt, & patrimonium Christi amplificabũt, digni qui ab ipso deo in tam excelsum honorem regalis solij sublati fuerũt, cum grati deo sint futuri, qui hoc opere, hoc sanctissimo bello cõsequentur, ut præter amplificationẽ opum suarum, sempiternam laudem suę uirtutis inter homines serant, eorum autem nomina in cœlis scribantur.

Priora transierunt. M.D.XVIII.

A M.N.MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library